

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1975

BRNO 1977

na lomu tmavošedě, má odsazený rozevřený okraj s horizontálně seříznutým ovalením, pod ústím je vyryta nízká jednoduchá vlnice, níže dvě propletené vlnice, $\varnothing$ 28 cm /obr. 38 : 5/. Část okraje hrnku z vrstevnatého materiálu promíšeného pískem, světle okrového odstínu, má ovalený odsazený okraj zdobený velmi nízkou rytou vlnicí, $\varnothing$ cca 15 cm /obr. 38 : 8/. K materiálu stejného období se řadí střep pódhrdlí nádoby; šedě zbarvený materiál s příměsí drobného písku a slídy je ostře vypálený, na vnějším povrchu má mělké žlábkování /obr. 38 : 9/. Střep dolní části nádoby má opět příměs písku, slídy a hnědole, je šedě zbarvený, obvodová rýha na dně ukazuje, že plášť výdutě byl lepen ke kotouči dna, $\varnothing$ 16 cm /obr. 38 : 10/. Chronologicky nejmladší je okrajový střep ze šedého, slabě načervenalého materiálu s příměsí písku, silně navenek přehnutý a zaoblený, na hrdle zbytek šikmo převislého okruží, $\varnothing$ cca 40 cm /obr. 38 : 7/.

P o z n á m k y :

- 1 Josef Zgažar a kol., Obec Majetín v rozvoji a budování, Majetín 1975, 7.
- 2 CDM XV, 66.
- 3 OAr Olomouc, rkp. 1540, f. 43.
- 4 Fr. Palacký, Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an, I. Band, Prag 1873, str. 374, č. 321.
- 5 Palacký, 379, 325.
- 6 PO IV, 318.
- 7 Tamt., VI, 40.
- 8 ZDO II, 228.
- 9 Zgažar, 9.

Funde mittelalterlicher Keramik auf der Feste in Majetín /Bez. Olomouc/. Beim Legen einer Kanalisation wurde im Gebiet einer verwüsteten Feste eine Kollektion Scherbenmaterials gesammelt, das grösstenteils aus einer Schicht stammt, die in den hussitischen Kriegen entstand. Diese Feste, in einigen Schriftlichkeiten auch als Burg bezeichnet, war damals abwechselnd in den Händen beider Kriegsseiten. Die bedeutendste Aufgabespielte diese Befestigung im Zeitabschnitt der Blockade von Olomouc durch die Utraquisten. Das keramische Material, aus einer Tiefe von 2,5m gewonnen, hat grösstenteils typische Merkmale aus der Wende des 14. und 15. Jahrhunderts, nur einige Stücke sind älter. Die Feste wird zum erstenmale in der Urkunde aus dem Jahre 1354, zuletzt in einer Eintragung in den Landestafeln im Jahre 1522 angeführt.

PODZEMNÍ PROSTORY V OKRUHU KLÁŠTERA HRADISKA V OLOMOUCI

/ okr. Olomouc /

Václav B u r i a n, Vlastivědný ústav, Olomouc

/ Obr. 38 : 11 /

V červnu 1975 byl podél severního průčelí Kláštera Hradiska na ploše zahrady prováděn výkop k uložení kabelu. Rýha sahala do hloubky 50 cm a porušila těsně pod humusovým povrchem recentní vrstvu sádkového skla. Další vrstva zeminy obsahovala ojedinělé zlomky středověké keramiky, např. okrově zbarvený střep na vnější straně žlábkovaný, s mírně rozevřeným ovaleným okrajem, $\varnothing$ cca 12 cm /obr. 38 : 11/.

V prodloužení sedmé okenní osy /od severovýchodní rohové věže/ byla v hloubce 30 cm zmíněným výkopem porušena valená klenba tunelovité podzemní dutiny, pravděpodobně kanálu. Jeho trasa tvoří s frontou budovy ostrý úhel a směřuje severovýchodním směrem pod terénem zahrady k ohradní zdi a pokračuje dále mimo areál zahrady. Kanál má značnou světlost /šíře 75 cm, výška až 100 cm/, jeho stěny a zaklenutí jsou z pálených cihel barokního typu a lomového kamene. Jeho pokračování mimo zahradní plochu bylo narušeno na jaře r. 1959 při velkém výkopu kanalizace n.p. Farmakon. Za stejných okolností byl porušen podobný trativod, směřující kolmo od východní strany stavebního komplexu Hradiska. Povrchově je možno pozorovat další trasu, spadající od jihozápadního nároží ve směru prodloužené úhlopříčny masivu nemocniční budovy k řece Moravě. Jeví se jako sotva znatelný terénní hřbet, jehož dutina se propadla na jednom místě při zemědělském obdělávání pozemku s padesátých letech. Systém těchto podzemních zařízení je patrně mnohem složitější. Vyslovené přívodový nebo odpadový účel není vždy jednoznačný. Podzemní prostory severně a východně od budovy jsou barokního data a možno je považovat za součást opevnění kláštera, který ležel mimo okruh vlastní pevnosti. Je např. známo, že za klášterní éry byl v době obležení r. 1758 objekt obsazen bojovými jednotkami, podobně r. 1866. Tyto podzemní komunikace byly orientovány do různých stran a podle zásad tehdejší opevnovací techniky mohly mít funkci naslouchacích nebo minových chodeb. Je více než pravděpodobné, že dřívější nálezy zapomenutých úseků podpovrchových systémů chodeb či kanálů přispěly i k pozdnímu epickému větvení a utvrzení pověsti o dvaceti zadděných benediktiích, která má reálný podklad jednak v paměti o náhlém odchodu benediktinů za biskupa Jindřicha Zdíka, jednak v nálezu koster v kapli sv. Michala za opata Petra Hořínka /1381 -

1882/.⁴ Zatímco klášterní letopisec říká, že k motivu, který předcházel domnělému potrestání mnichů, došlo "in podiolo sive ambulacro",⁵ novodobá verze již rozumí tímto místem "unterirdischer Gang".⁶ Je tedy vidět, že pozdní verzi uvedené hradištské pověsti mohly ovlivnit dřívější nálezy těchto podpovrchových zařízení ne zcela jasného účelu.

P o z n á m k y :

- 1 Alois Chytil, Prusové na Moravě r. 1758, Olomouc 1900, 35.
- 2 Podle Válečného deníku z r. 1866, který vedl pozdější olomoucký starosta Josef v. Engel /otiskl Wilibald Müller, Geschichte der königlichen Hauptstadt Olmütz, Wien und Olmütz 1882, 305-355/ byla vojenská nemocnice evakuována z Kláštera Hradisko do tzv. Špitálských kasáren /Müller, 324/, Hradisko opevněno, okna zazděna a ponechány v nich pouze střílny, další střílny byly vybudovány ve stěnách a v zahradní zdi /tam., 341/.
- 3 Václav Richter, Raněstředověká Olomouc, Spisy university v Brně - filosofická fakulta 63, Praha - Brno 1959, 45.
- 4 Tamt., 46.
- 5 Tamt., 45.
- 6 Wilibald Müller, Sagen und Geschichten der Stadt Olmütz, Olmütz 1892, 7n. V Müllerově zpracování vystupují tytéž osoby jako v záznamu hradištského analyty.

Unterirdische Räume im Umkreis des Klosters Hradisko in Olomouc /Bez. Olomouc/. Auf der Fläche des Gartens des einstigen Prämonstratenser Klosters Hradisko, bei der nördlichen Seite seines Komplexes angelegt, stellte man einen tunnelartigen Hohlraum fest, der von der nördlichen Fassade schräg nach Nordost ausserhalb des Gartens führt. Er ist mit Ziegeln und Steinen gemauert, tonnengewölbt, das innere Profil hat Ausmasse von 75 x 100cm. Der Hohlraum ist am ehesten barocken Ursprunges und es ist nicht ganz klar, ob seine Funktion eine zuführende, abfalls oder durchkriechende, als Bestandteil des Befestigungssystems im Rahmen der komplizierten theresianischen Stadtfortifikation war. Ähnliche Gänge oder Kanäle wurden im Umkreis des Klosters schon einige festgestellt. Ihre früheren zufälligen Entdeckungen beeinflussten vermutlich auch die neuzeitliche Version der bekannten Sage über Hradisko.

ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ SÍDLIŠTĚ V RÝMAŘOVĚ

/ okr. Bruntál /

Jaromír Novák, Jiří Karel, Vlastivědný ústav Bruntál

/ Obr. 39 /

V roce 1975 jsme dokončili záchranný výzkum zaniklého sídliště na Bezručově ulici, na parcelách č. 1760, 1756 a 1757.

Z řady polozemnic, odkrytých v předchozích letech jsme prozkoumali pravděpodobně poslední nejsevernější objekt /č. 19/ ve vzdálenosti 6 m od objektu č. 15. Vnitřní rozměry stavby jsou 5,2 x 5,2 m. V prodloužení jižní hrany vystupuje zádveř délky 3,8, šířky 1,00 až 1,1 m, ústí k V a překonává zahloubení 1,30m /v severní části až 1,8m/. Obvodové zdi, jak dosvědčují zachovalé části a destrukce, byly opět vytvořeny z příhradového zdiva, kombinací dřeva a pechovanice obložené svíslými prkny. Na konstrukci střechy /sedlové/ můžeme usuzovat z částečně zachovalých kúlů průměru 20 cm ve středu východní a západní obvodové zdi a z destrukcí.

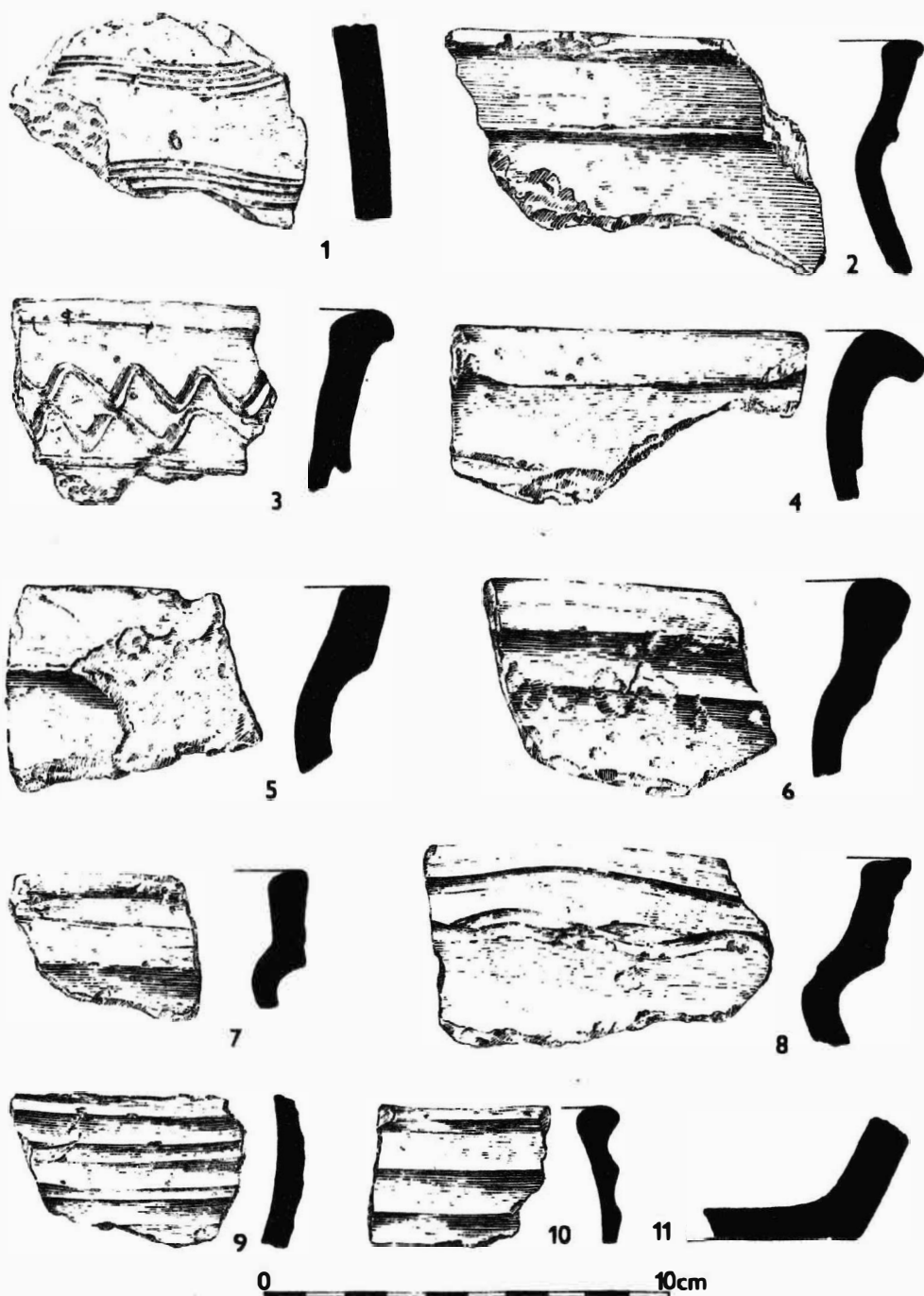
Podlaha byla původně značně nerovná, postupně byla vyrovnávána jílem, vlastní podlaha byla prkená. Zádveřím se původně sestupovalo do objektu nepravidelnými schody, později byly nerovnosti vyrovnány jílem a podlaha pokryta prkny.

Novým prvkem je výklenek v západní stěně dlouhý 2,9m, zužující se z 1,3 m na 1 m. Zahlubuje se do stěny 30 cm nad podlahou a mírně stoupá k vnější stěně, kde končí 0,4 m pod úrovní terénu. Stěny výklenku byly opět z pechovanice, podlahu tvořila pravděpodobně prkna.

Po určité době se severní stěna zádveřím sesula, a proto bylo vybudováno zádveřím nové v severní části objektu, se stejnou orientací, spád byl zmírněn zvětšením délky na 4,5 m. V zahloubené části byly stěny zádveřím postaveny z kamenů pokládaných do nepravidelných řádků a spojovaných jílem. Šířka zdi nepřesahuje 0,4 až 0,5 m.

Hmotné doklady se nalézaly v zásylových vrstvách jižního zádveřím, velmi zřídka i jinde na podlaze. Převažuje obtáčená keramika /většinou ve zlomcích/ z hlinitojílovité hmoty, redukčně vypálená, která má příbuznou profilaci okrajů jako oxidačně pálené zboží. Nejčastěji se vyskytuje římsovitý okraj, výzdobu tvoří pravidelné horizontální rýhy. Soubor doprovází i menší podíl tuhové keramiky se vzhůru vytaženými okraji a dekorem svazků horizontálních rýh /výjimečně jednoduchých vlnovek/. Objevují se též zlomky oklaj, celá oklajce z hlinitojílovitého materiálu se stopou odříznutí na terčíku, část páskového ucha a přeslen se zelenou polevou. Na podlaze jižního zádveřím leželo několik dobře zachovalých hřebíků, zlomky plechu a část petlice.

Obr. 38

1 - 10 Majetín /okr. Olomouc/. Středověké tvrziště. - Mittelalterliche Feste ; 11 Olomouc /okr. Olomouc/. Klášter Hradisko. - Kloster Hradisko.

P Ř E H L E D V Ý Z K U M Ů 1 9 7 5

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : Doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : nádobka z velatického žárového hrobu ze Šlapanic
Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejně